چرا حذف دلار از مراودات تجاری اثر ضد تحریمی دارد؟

نکته‌ای که در دیدار رهبر انقلاب و رئیس‌جمهور روسیه، بازتاب رسانه‌ای ویژه‌ای پیدا کرد، تأکید بر اثر ضد تحریمی حذف دلار از مبادلات تجاری بود. سؤال آن است که آیا این گزاره، جدای از بُعد سیاسی، به لحاظ فنی صحیح است؟

اسلحه‌سازی دلار

دلار از جنبه‌های مختلف در فضای بین‌الملل مؤثر و مهم است. از یک‌طرف بیش از ۸۰ درصد انتقال ارزی در بستر سوئیفت روی دلار است و از طرف دیگر بخش مهمی از انتقال‌های غیر دلاری هم در بخشی از چرخه‌ی انتقال خود، چرخه‌ی دلار را لمس می‌کنند. از طرف دیگر سهم سرمایه‌گذاری با مبدأ دلاری نسبت به کل سرمایه‌گذاری، در مقایسه با سهم آمریکا از جمع جی.دی.پی دنیا به‌مراتب بیشتر است. از این بُعد اساساً هر مؤسسه‌ی معتبر مالی برای ادامه‌ی حیات خود تا حد زیادی «نیاز» به دسترسی به چرخه‌ی دلار دارد. خزانه‌داری آمریکا برای اعمال تحریم‌های مالی از همین «نیاز» استفاده می‌کند. به‌عنوان مثال درباره‌ی چارچوب تحریمی ایران، اگر مؤسسه‌ای مالی با یکی از اعضای ایرانی فهرست تحریمی آمریکا (SDN LIST) همکاری کند، بر خلاف تصور رایج، مجازات او ابتدائاً نه جریمه‌ی نقدی که درواقع قطع شدن از چرخه‌ی دلار است. به بیان دیگر در صورتی که یک مؤسسه‌ی غیر آمریکایی هدف مجازات وزارت خزانه‌داری آمریکا قرار گیرد، در مرحله‌ی اول دسترسی‌اش به اتاق پایاپای دلار دچار مشکل می‌شود. در مرحله‌ی بعد اگر بخواهد مجدداً وصل شود، بعد از پرداخت جریمه‌ی تعیین‌شده، امکان وصل مجدد خواهد داشت. درواقع روایی جریمه‌کرد بانک‌های غیر آمریکایی از سوی آمریکا ناشی از مثلاً توان قضایی آمریکا نیست بلکه از هژمونی دلار آغار می‌شود.

زیرساخت و امکانات فنی و روایی قضایی چرخه‌ی دلار کاملاً در اختیار آمریکایی‌هاست. طبعاً در صورتی که یک مؤسسه‌ی اروپایی یا روسی یا آسیای شرقی توسط خزانه‌داری از چرخه‌ی دلار قطع شود، دولت متبوع آن مؤسسه‌ی تنبیه‌شده، هیچ کار فنی‌ای برای وصل مجدد آن به چرخه‌ی دلار و دفاع از بانک واقع‌شده در خاک خود نمی‌تواند بکند. از این حقیقت در محافل مالی و سیاسی به‌عنوان «اسلحه‌سازی دلار» یاد می‌شود.

کاهش سهم دلار از مبادلات جهانی، آمریکا را خلع سلاح می‌کند

هر نوع تلاش برای کاستن از سهم دلار در مراودات جهانی یک گام برای کاهش «نیاز» مؤسسات مالی به چرخه‌ی دلار است. به بیان بهتر اگر مثلاً سهم دلار از مبادلات روی سوئیفت زیر ۵۰ درصد بود، عملاً امکان استفاده‌ی فوق از دلار برای آمریکایی‌ها فراهم نبود و تحریم‌های ثانویه‌ی مالی اساساً قابل اعمال نبود. از این نظر در بلندمدت، اثر ضد تحریمی حذف دلار از مبادلات دوجانبه امری واضح است.

آیا در کوتاه‌مدت، مثلاً در همین بسته‌ی تحریمی پیش‌رو که اجرای آن از روز ۳۱ اکتبر برای روسیه، ایران و کره‌ی شمالی آغاز شده است، حذف دلار از مبادلات یا ورود به استفاده از ارزهای محلی یا در نمونه‌ی کامل‌تر، پیمان‌های پولی دوجانبه، اثر ضد تحریمی خواهد داشت؟

وقتی بین دو کشور، مثلاً ایران و ترکیه، پیمان پولی دوجانبه یا به‌صورت ناقص‌تر، تاخت ارزی لیر و ریال منعقد می‌شود، یک کانال ارزی جدید جدا از روش‌های موجود ایجاد می‌شود که مسدود کردن آن، مستلزم اعمال تحریم از جانب آمریکایی‌هاست. این کانال جدید از دو جنبه مهم است: اولاً چون انتقال ارزی جدا از بسترهای رسمی موجود و خارج از ارزهای جهان‌رواست، پایش آن به‌مراتب سخت‌تر و پیدا کردن هدف‌های تحریمی بسیار هزینه‌برتر خواهد بود. ثانیاً بخش مهم یک پیمان دوجانبه‌ی پولی، نقش بانک‌های مرکزی طرفین برای برقراری فرایند است و به یک معنا امکان قطع این پیمان وجود ندارد مگر آنکه آمریکا، هم بانک عامل این پیمان و هم در مقیاس بزرگ‌تر، بانک‌های مرکزی طرفین پیمان را تحت تنبیه (قطع از سیستم دلار) یا تحریم (ارسال به SDN LIST) قرار دهد که هزینه‌ی مالی و سیاسی چنین اقدامی برای طرف آمریکایی بسیار بالا است. درواقع حتی در پرونده‌ی هسته‌ای که یک رژیم تحریمی مبتنی بر قطعنامه‌های سازمان ملل ایجاد شده بود هم آمریکایی‌ها برای تحریم بانک مرکزی ایران ناچار از زمینه‌چینی فراوان و هزینه‌کرد سیاسی بسیار بودند. حال وضعیتی را فرض کنید که آمریکا برای بستن یک کانال انتقال ارز، ناچار از تنبیه بانک مرکزی ترکیه یا زراعت‌بانک ترکیه و نیز تحریم مجدد بانک مرکزی ایران برخلاف برجام باشد. هزینه‌ی سیاسی چنین مواردی، آن را عملاً غیرممکن می‌کند.

بنابراین به‌لحاظ فنی، حذف دلار از مبادلات و انتقال مراودات به ارزهای محلی در چارچوب پیمان‌های دوجانبه، هم در کوتاه‌مدت و هم در بلندمدت به صورتی قابل اطمینان اثر ضد تحریمی خواهد داشت.

یادداشتی از دکتر مجید شاکری، کارشناس مدیریت مالی درباره‌ی ابعاد پیشنهاد اقتصادی رهبر انقلاب به رئیس جمهوری روسیه برای مقابله با تحریم‌های آمریکا

گام‌هایی که دولت برای حذف دلار باید بردارد

تاکید برنامه ششم به کابینه در خنثی سازی تحریم‌ها با استفاده از ارز کشورها

ماجرای طرح پیمان دو جانبه ارزی در مجلس

سپهرغرب، گروه اقتصادی: پس از تاکید رهبر معظم انقلاب در دیدار با پوتین مبنی بر حذف دلار از معاملات بین‌المللی، اساتید دانشگاه، نمایندگان مجلس و کارشناسان، حذف ارز آمریکا را عاملی دانستند که می‌توان تحریم‌های این کشور را خنثی کرد.

به گزارش خبرنگار سیاسی خبرگزاری فارس، رهبر معظم انقلاب در دیدار هفته گذشته خود با ولادیمیر پوتین رئیس جمهور روسیه تاکید کردند «می‌توانیم با حذف دلار در معاملات، تحریم‌ها را بی‌اثر و آمریکا را منزوی کنیم». همچنین ایشان فرمودند« بدون توجه به تبلیغات منفی دشمنان برای تضعیف روابط کشورها، می‌توانیم تحریم‌های امریکایی‌ها را با روشهایی از جمله حذف دلار و جایگزین کردن پول ملی در معاملات اقتصادیِ دو یا چند جانبه، بی‌اثر و آمریکا را منزوی کنیم.»

پس از آن بود که شخصیت‌های مختلف سیاسی و اقتصادی این مهم را یکی از اصلی‌ترین راه‌کارهای مقابله با تحریم‌های آمریکا برای هر کشوری دانستند.

دولت از سال‌های قبل برای حذف دلار از تجارت بین الملل گام‌هایی برداشته است

محمدباقر نوبخت سخنگوی هیات دولت در نشست خبری خود با اصحاب رسانه در مورد اهتمام دولت برای حذف دلار از مبادلات بین‌المللی خود تصریح کرد: دولت از سالهای قبل برای حذف دلار از مناسبات تجارت بین الملل گام‌هایی برداشت و عمده فعالیت‌ها بر اساس یورو است. اقدامی که دولت روسیه شروع کرده و همکاری‌هایی که بین کشورهای منطقه از جمله روسیه، آذربایجان و ایران است موجب اتخاذ تصمیماتی شده و در این راستا حرکت می‌کنیم.

در این راستا آیت الله هاشمی شاهرودی رئیس مجمع تشخیص مصلحت نظام در جلسه روز ۱۳ آبان این مجمع ضمن تاکید بر لزوم اجرای سیاست حذف دلار گفت: اجرای این سیاست در کاهش آثار تحریم‌ها بسیار مؤثر خواهد بود، به‌خصوص که آمریکا سلاحی جز تحریم ندارد و استفاده از این سلاح نیز ناشی از عجز او و شکست در حوزه امنیت است.

تکلیف دولت در برنامه ششم جهت اجرای پیمان‌های پولی دو و چندجانبه

همچنین پور ابراهیمی رئیس کمیسیون اقتصادی مجلس نیز با اشاره به تکلیف دولت در برنامه ششم جهت اجرای پیمان‌های پولی دو و چندجانبه تاکید کرد: در صورت عملیاتی نشدن حذف دلار از مبادلات، کمیسیون از ابزارهای نظارتی استفاده می‌کند.

وی با اشاره به گفت‌وگوهای اعضای کمیسیون اقتصاد با ولی‌اله سیف رئیس کل بانک مرکزی درباره خروج از سیطره دلار در مبادلات خارجی کشور گفت: به گفته آقای سیف مقدمات کار فراهم شده است. البته این مقدمات با تأخیر صورت می‌گیرد، چرا که ما سال‌ها قبل اعلام کرده بودیم که باید مبادله با کشورهایی که تجارت گسترده با آنها داریم از جمله چین و روسیه را در چارچوب پیمان‌های دوجانبه و چند جانبه ببریم و یا سوآپ ارزی راه بیندازیم.

پورابراهیمی خاطر نشان کرد: به نظر می‌رسد روس‌ها هم با اجرای پیمان‌های پولی دوجانبه موافقند و مایلند جایگاه دلار در معاملات بین‌المللی کاهش یابد، تا کشورها بتوانند با ارزهای خودشان مبادلشان را انجام دهند. طی این هفته مقدمات مربوط به مبادله با کشور روسیه به وسیله ارز دو کشور مطرح شده است و توافق اولیه بر روی آن انجام شده است، اما هنوز عملیاتی نشده است. کمیسیون اقتصادی مجلس پیگیر اجرای هر چه سریع‌تر پیمان‌های پولی دوجانبه با کشورها به ویژه روسیه خواهد بود هر چند که شاهد تاخیر زیادی از سوی بانک مرکزی در این مسیر هستیم، زیرا که دست کم از سه سال قبل می‌توانستند زمینه‌های اجرای آن را فراهم کنند.

حذف دلار از معاملات بین‌المللی مرگ اقتصاد آمریکا است

در این میان حجت الله عبد الملکی استاد اقتصاد دانشگاه در مورد سخنان رهبر انقلاب مبنی بر حذف دلار از مبادلات بین‌المللی تصریح کرد: اگر معاملات کشورها با پول خودشان انجام شود دلار از این سلطه‌ای که دارد خواهد افتاد و این مرگ اقتصاد آمریکاست و به سلطه آمریکا در اقتصاد پایان می‌دهد.

این کارشناس مسائل اقتصادی اضافه کرد: دولت باید در اولین گام با شبکه‌های تجاری اصلی که از ما خرید می‌کنند و ما هم از آنها خرید می‌کنیم پیمان دوجانبه پولی ببندند. همه این جریانات به اراده دولت وابسته است، شرایط نشان می‌دهد که کشورهای مقابل ایران برای چنین کاری آماده هستند و عملیاتی شدن این مسئله دست دولت است که اگر هم تاکنون چنین اقدامی انجام نشده بررسی‌ها نشان می‌دهد مشکل از ما بوده است.

رضا روستا آزاد رئیس سابق دانشگاه صنعتی شریف و عضو شورای مرکزی جبهه مردمی نیروهای انقلاب اسلامی نیز بیان داشت: اگر بتوانیم پول مرجع یعنی دلار آمریکا را کنار بگذاریم و با پول خودمان به معاملات و معادلات بین‌المللی بپردازیم، طبیعی است که درآمدهای نامرئی دولت آمریکا قطع خواهد شد.

به گفته این استاد برجسته دانشگاه صنعتی شریف، چاپ بدون پشتوانه دلار موجب نفع آمریکا و ضرر همه کشورهایی می‌شود که پس‌انداز ارزی ـ دلاری دارند، بنابراین این اقدامات به این دلیل از سوی آمریکا صورت می‌گیرد که پولش را به عنوان پول مرجع در جهان تثبیت کرده است.

اتکا به داخل با حذف دلار

اما در این میان حمید رضا حاجی‌بابایی عضو کمیسیون برنامه و بودجه مجلس گفت: اقداماتی که ترامپ و دیگر آمریکایی‌ها صورت می‌دهند و پشت پا زدن به تعهدات بین‌المللی از سوی این کشور شرایطی را به وجود آورده تا دولت در راستای حذف دلار از مبادلات تجاری کشورمان اقدام کند. این امر باعث خواهد شد که ما در داخل کشور به خود متکی باشیم و در راستای اقتصاد مقاومتی قدم برداریم و دیگر اینکه در برابر تحریم‌های آمریکا قدرت‌نمایی و مقابله به مثل کنیم.

حبیبی دبیرکل حزب موتلفه اسلامی نیز در پایان نشست دبیران این حزب حذف دلار از معاملات گامی نو برای استقلال اقتصادی دانست و تاکید کرد: راه‌های مقابله با تحریم‌ها در ظاهر قدری مشکل است اما اگر دقیق عمل کنیم نتیجه این مقابله کام ملت‌های دو کشور را شیرین می‌کند.

یحیی آل‌اسحاق عضو شورای مرکزی جبهه مردمی نیروهای انقلاب اسلامی با بیان اینکه عزم جهانی برای حذف دلار از مبادلات اقتصادی صورت گرفته است، گفت: به هر نسبت که تجارت را توسعه دهیم امکان حذف دلار راحت‌تر خواهد بود.

نبی هزارجریبی نماینده مردم گرگان در مجلس شورای اسلامی گفت: موضوع حذف دلار از مبادلات تجاری کشور در اولین جلسه کمیسیون برنامه بودجه و محاسبات مجلس بعد از تعطیلی یک هفته‌ای مجلس مورد بررسی قرار می‌گیرد تا راهکارهای اجرایی آن فراهم شود.

ماجرای طرح پیمان دو جانبه ارزی در مجلس

بحث دیگر در این‌باره را حاجی دلیگانی عضو کمیسیون برنامه و بودجه مجلس تصریح کرد و از طرح نمایندگان برای حذف دلار از مبادلات تجاری کشور با عنوان طرح پیمان دو جانبه ارزی خبر داد و در مورد مفاد آن گفت: این طرح به دنبال آن است تا در پیمان‌ها و قراردادهای اقتصادی از ارز ملی کشورهای طرف قرارداد استفاده شود.

حجت‌الاسلام مجتبی ذوالنوری نماینده مردم قم و عضو کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی مجلس با بیان اینکه دولت موظف است ممنوعیت معامله با دلار را تشدید کند گفت: امروز ما در مبادی ورودی و خروجی‌مان و زوار اربعین که از کشورهای مختلف آمدند سعی کرده‌ایم که دلار از آنها پذیرفته نشود.

وی افزود: طرح مقابله با ماجراجویی‌ها و اقدامات آمریکا در منطقه که حدود دو ماه قبل در مجلس به تصویب رسید بر اینکه ما باید اقدام متقابل و متناسب با اقدامات آمریکا داشته باشیم تاکید کرده و طبیعتا ما هم معامله با دلار را باید محدود و ممنوع کنیم.

رونمایی از کلاهبرداری آمریکا در جایگزینی دلار به جای طلا

سیامک مره‌صدق نماینده کلیمیان ایران در مجلس شورای اسلامی تاکید کرد: ما نباید این را فراموش کنیم که جایگزینی دلار در مبادلات بین‌المللی به جای طلا با کلاهبرداری عظیم آمریکا از تمامی کشورهای دیگر دنیا صورت گرفت و بی‌ثبات ماندن دلار باعث شد یک غارت جهانی به نفع ذخایر طلای آمریکا صورت پذیرد.

وی اظهارداشت: زمانی که بانک مرکزی آمریکا ثبات نرخ دلار را در برابر طلا در دنیا اعلام کرد و مدت کوتاهی به آن وفادار ماند باعث شد تا همه کشورهای دنیا از دلار به عنوان ارز جاری در مبادلات بین‌المللی استفاده کنند اما بعد این ثبات پابرجا نماند و در نتیجه بسیاری از کشورها از این امر متضرر شدند و در واقع یک غارت جهانی به نفع ذخایر طلای آمریکا صورت گرفت و مردم با این وضع در مبادلات بین‌المللی چندین برابر نرخ دلار برای مدتی برای دلار ارزش قائل شدند.

مقایسه‌ی تطبیقی نظام مالی در پارادایم اسلامی و نظام سرمایه‌داری؛

انضباط مالی در نظام اسلامی

سپهرغرب، گروه اقتصادی: یکی از مسائل مهم در طراحی و اجرای هر نظام اقتصادی و مالی، توجه به میزان کارآمدی آن در تخصیص بهینه منابع و افزایش عدالت است و در عمل نظامی موفق‌تر است که در این زمینه عملکرد بهتری داشته باشد. در این نوشتار مقایسه‌ای تطبیقی در زمینه نظام مالی اسلامی و سرمایه‌داری انجام می‌شود.

یکی از مهم‌ترین اهداف در اسلام افزایش عدالت و برابری است و نظام مالی اسلامی نیز ابزاری است برای توسعه‌ی عدالت و ارزش‌های انسانی. در مالیه‌ی اسلامی دو اصل مهم و کلیدی، که به تحقق عدالت در بخش مالی کمک می‌کنند، عبارت‌اند از: مشارکت صاحب سرمایه در سود و زیان ناشی از فعالیت سرمایه‌گذاری و ملزم بودن بانک یا مؤسسه‌ی مالی نسبت به اختصاص بخشی از سرمایه‌ی خود برای کمک به فقرا و از بین بردن فقر از طریق ایجاد فرصت‌های شغلی یکسان برای همه اقشار جامعه که منجر به کاهش نابرابری‌های درآمدی و متوازن شدن روند توزیع ثروت در جامعه می‌شود (چپرا، ۱۳۸۸، ص ۱۹). بنابراین، یکی از مسائل مهم در طراحی و اجرای هر نظام اقتصادی، به طور عام و نظام مالی، به طور خاص، توجه به میزان کارآمدی آن در تخصیص بهینه‌ی منابع و افزایش عدالت است و در عمل نظامی موفق‌تر است که در این زمینه عملکرد بهتری داشته باشد (واعظ و ایزدخواستی، ۱۳۹۱)؛ اما بحران‌های اقتصادی یکی از پدیده‌های رایج اقتصاد سرمایه‌داری است و بروز بحران‌ها باعث محدود کردن سطح اشتغال، تولید، ایجاد تورم و تأثیر منفی بر بهینگی تخصیص منابع، ایجاد نااطمینانی، بی‌ثباتی و جلوگیری از رسیدن اقتصاد به وضعیت تعادل پایدار می‌شود.

راه حل‌هایی که در نظام سرمایه‌داری برای ممانعت یا خروج از بحران ارائه می‌شوند، به طور معمول کوتاه‌مدت و موقتی است و چنین راه حل‌هایی گرچه درمان موقت می‌باشد، اما نتوانسته است مشکل بحران‌های اقتصادی نظام سرمایه‌داری را به طور اساسی حل کند. از این رو، طراحی معماری نوین و مستحکم برای آینده‌ی اقتصاد و مالیه‌ی بین‌الملل، که احتمال تکرار بحران‌ها و نوسانات در بازارهای مالی جهان را به حداقل برساند و بر اساس نیازها و واقعیت‌های اقتصادی جامعه و نیز بینش مکتبی باشد، بدون آگاهی از ریشه‌ها و علل اصلی وقوع بحران‌های گذشته امکان‌پذیر نیست. یکی از عوامل اصلی رفتار بانک‌ها و نظام‌های مالی جهان در اعطای بی‌رویه‌ی وام‌دهی ربوی، که به بحران مالی ۲۰۰۸ آمریکا نیز انجامید، نبود انضباط بازار در نظام مالی جهان است (چپرا، ۱۳۸۸، ص ۱۸).

انضباط مالی با توجه به نوع نظام مالی شکل می‌گیرد، تفاوت نظام مالی متعارف و اسلامی در این است که مبنای فعالیت‌های بانک‌داری اسلامی، فعالیت‌های کسب‌وکار یا فعالیت‌های واقعی اقتصاد است؛ در حالی که در بانک‌داری متعارف، لزوماً این‌گونه نیست و به شکل‌گیری بهره و سرانجام بحران‌های اقتصادی می‌انجامد. بنابراین، نظام بانک‌داری اسلامی، که شیوه‌ی تأمین مالی آن مبتنی بر عقدهای مشارکتی و مبادله‌ای است، در مقایسه با نظام بانک‌داری متعارف (که در آن شیوه‌ی اعطای وام در برابر دریافت بازده‌ی ثابت (fixed Return scheme) صورت می‌گیرد) از نقطه نظر کاهش هزینه‌های تولید، افزایش ثروت، ریسک‌پذیری جامعه، کنترل ادوار تجاری و پیشگیری از ورشکستگی بانک‌ها کارایی بالاتری دارد (چپرا، ۱۳۸۸، ص ۲۰). همچنین بانک‌داری اسلامی، با حذف قرارداد قرض با بهره در بخش اعطای تسهیلات به خانوارها و بنگاه‌ها، از قراردادهای واقعی مانند فروش اقساطی، اجاره به شرط تملیک و جعاله استفاده می‌کند. در این قراردادها، ابتدا در بخش واقعی اقتصاد کالاها و خدمات تولید می‌شوند؛ سپس بانک با تهیه‌ی نقدی آن کالا یا خدمت، آن را به صورت مدت‌دار به مشتری وامی‌گذارد؛ در نتیجه چنین قراردادهای اعتباری نمی‌تواند از اقتصاد واقعی پیشی بگیرد؛ بلکه همیشه در چارچوب اقتصاد واقعی خواهد بود (موسویان، ۱۳۸۸، ص ۳۰۰).

اما نظام بانک‌داری اسلامی در صورت بزرگ شدن با مخاطره‌ی اخلاقی (Moral hazard)، روبه‌رو خواهند شد و نیاز به تقویت بخش نظارتی دارند (واعظ و ایزدخواستی، ۱۳۹۱). بنابراین روش تأمین مالی مشارکتی در صورتی قابل اجراست که اولاً، پدیده‌ی «عدم تقارن اطلاعاتی» و آثار منفی ناشی از آن، یعنی کژگزینی (Adverse selection) و کژمنشی (Moral hazard)، در جامعه جدی نباشد؛ ثانیاً، جامعه در شرایط عدم اطمینان قرار نداشته باشد. در غیر این صورت، التزام به بانک‌داری اسلامی ممکن است از راه افزایش هزینه‌ی تأمین مالی پروژه‌های سرمایه‌گذاری، افزایش هزینه‌ی مبادله و افزایش خطر احتمال ورشکستگی بانک‌های اسلامی به کند شدن حرکت توسعه‌ی اقتصادی بینجامد. بنابراین در مقایسه‌ی وضعیت بهینه در نظام سرمایه‌داری و نظام اسلامی می‌توان بیان کرد که وضعیت بهینه در نظام سرمایه‌داری هنگامی به وقوع می‌پیوندد که نرخ بهره‌ی اسمی صفر باشد؛ اما در نظام اسلامی به گونه‌ای مترقی به وضعیت بهینه‌ی اقتصادی نگریسته و ملاک حذف بهره‌ی پولی است و نه صفر شدن آن؛ زیرا صفر شدن نرخ بهره‌ی پولی به مفهوم حذف نرخ بهره‌ی پولی نیست. بنابراین نظام مالی اسلامی از این جنبه نسبت به نظام سرمایه‌داری از عملکرد بهتری برخوردار است؛ به عبارت دیگر ناکارآمدی در تخصیص منابع، که از نرخ بهره‌ی پولی ناشی می‌شود، در نظام مالی اسلامی وجود ندارد.

پی‌نوشت:ها

۱. عمر چپرا، آیا مالیه‌ی اسلامی می‌تواند به حل بحران مالی جهانی کمک کند؟، ترجمه‌ی سید حسین علوی لنگرودی، مجله‌ی بانک و اقتصاد، شماره‌ی ۱۰۳، ۱۳۸۸.

۲. محمد واعظ و حجت ایزدخواستی، تحلیل نقش نرخ بهره‌ی پولی در بحران‌های اقتصادی نظام سرمایه‌داری: رویکرد اسلامی، فصلنامه‌ی علمی-پژوهشی اقتصاد اسلامی، سال یازدهم، شماره‌ی ۴۴، ۱۳۹۱.

۳. سید عباس موسویان؛ بانک‌داری اسلامی، ثبات بیشتر، کارایی بهتر؛ مجموعه مقالات بیستمین همایش بانک‌داری اسلامی، تهران، مؤسسه‌ی عالی بانک‌داری ایران، ۱۳۸۸.